

Gevelaanzicht nieuwe Isala klinieken in Zwolle, gezien vanaf de Dokter van Heesweg.

Architectenbureaus Alberts & Van Huut en a/d amstel architecten ontwierpen een 'beterhuis' voor de Isala klinieken. Met de veel geroemde organische bouwstijl, bekend van 'het mooiste gebouw ooit', de GasUnie in Groningen, komt de gebruiker dicht bij de natuur. Samen met de logische routing brengt dat vooral rust en dat is heilzaam, goed voor het genezingsproces, is de overtuiging van de architecten.

door Ingrid Stijkel.....

Organisch 'beterhuis'

Wie het ontwerpatelier van de architecten Max van Huut en Marius Ballieux betreedt, bevindt zich in een geriefelijke huiskamer vol groen, licht en oude stijlvolle meubelen. Op de bovenste etage van het statige Amsterdamse grachtenpand heerst, met uitzicht op de ruisende boomtoppen, vooral rust en sereniteit. Het gesprek met de beide architecten en hun compagnon in de nieuwbouw van de Isala klinieken, architect-directeur van a/d amstel architecten, Frank Burger, vindt aan een antieke tafel plaats, met een kroonluchter er boven. Een ontwerptafel staat bijna onopvallend in een hoek. In die sfeer moeten bekende gebouwen als die van de GasUnie in Groningen, uitgeroepen tot mooiste gebouw allertijden, en het ING-bankgebouw in Amsterdam, aan het brein zijn ontsproten. En nu dus ook de nieuwe Isala klinieken, dat een van de grootste niet-academische ziekenhuizen in het land wordt (104.000 vierkante meter vloeroppervlak, totaal 850 bedden), in een niet alledaagse bouwstijl.

Uitnodigend, sfeervol; die waarden moeten straks ook alles bepalend zijn in het nieuwe Zwolse ziekenhuis. Het klinkt wat paradoxaal, knikken de beide architecten van bureau Alberts & Van Huut, maar het beste compliment dat ze voor hun ontwerp kunnen krijgen is dat zowel patiënt als de verpleegkundige en de chirurg zich straks in het ziekenhuis thuis voelen. Het is hun overtuiging dat het 'humane' gebouw dat ze met veel aandacht en zorg ontwikkelden, invloed heeft op het gebruik ervan. Dat heeft ervaring uitgewezen. „In de jaren '80 hadden men het veel over sick building”, zegt Van Huut, duidend op ziekmakende werkomgevingen. Nu is 'healing environment' in zwang: de werklocatie waar je je prettig voelt. „Natuurlijk kun je ernstige ziekten met een gebouw niet wegnemen, maar het kan wel dat je er rustiger voelt.” Beide architecten spreken ook liever van een 'beterhuis' dan van een ziekenhuis. Het ontwerp met de voor het architectenbureau zo kenmerkende organische bouwstijl, kan bijdragen aan het genezingsproces van de patiënten. De filosofie van het bureau -bou-

wen naar de principes van de natuur - past perfect bij de ziekenzorg. „De basis van ons menszijn, is de natuur”, legt Marius Ballieux uit. „In het genezingsproces zoekt men vaak de natuur op en de geneeskracht komt van oorsprong uit de natuur.” Vier binnentuinen in de vier 'vlindergebouwen' die het ziekenhuis gaat tellen, zijn het resultaat van die visie. Patiënten hebben er straks vanuit hun bed zicht op. Verder is de natuur terug te vinden in vorm, materiaalgebruik, kleur en lichtinval.

Een winkelstraat als de Kalverstraat stond aan de basis van het ziekenhuisontwerp.

Van Huut en Ballieux hebben in het begin van het ontwerpproces, alweer zo'n negen jaar geleden, geen rondgang langs allerlei ziekenhuizen in het land gemaakt. De herinnering en het gevoel daarbij waren

De architecten op het bouwterrein van de Isala klinieken. V.l.n.r. Frank Burger, Marc Verlaan (architectdirecteur Alberts & Van Huut & Partners), Marius Ballieux en Max van Huut. Ze werken samen in de Architectenmaatschap Isala (AMI) die ten behoeve van het grote bouwproject is opgericht.

foto Frans Paalman

Isala mag pronken n

Architect-directeur Frank Burger van a/d amstel architecten prijst zich gelukkig dat het bouwen van ziekenhuizen de laatste jaren aan verandering onderhevig is. „Meer patiëntgericht. En dat is goed.”

„Het ontwerpen van ziekenhuizen was lange tijd het oplossen van ingewikkelde puzzels met minimale door de overheid vereiste oppervlakten van ruimtes en minimale budgetten. De kunst was om voor je opdrachtgever zo veel mogelijk oppervlak binnen te halen, de hoofdrouting kloppend te krijgen, en de nodige ruimte te creëren voor flexibiliteit, aanpassing. Er werd met heel veel gebruikers de details besproken. Ziekenhuizen

mochten niet met hun gebouwen pronken.” Burgers' bureau is in feite onderdeel geweest van de evolutie in de ziekenhuisbouw in Nederland. Het is kortom dé specialist op dit gebied. Recent nog leverde het ontwerpen voor onder meer het nieuwe Rijnstate-ziekenhuis in Arnhem en het Gelre-ziekenhuis in Apeldoorn af. a/d amstel architecten werd op verzoek van de Isala klinieken bij de nieuwbouw van het Zwolse ziekenhuis betrokken, omdat het door haar gekozen architectenbureau Alberts & Van Huut nauwelijks ervaring had in deze specialistische bouw. Nu zijn de regels ten aanzien van ziekenhuisbouw meer losgelaten

Artist Impression Alberts & Van Huut / a/d amstel architecten

heilzaam voor patiënt

richtinggevend. „In ziekenhuizen raak je vaak de weg kwijt, het is er te klinisch en het eten niet lekker”, zegt Van Huut. Van meet af aan hebben beide Amsterdamse architecten daarom geprobeerd de routing in het gebouw te perfectioneren, er een serene sfeer te creëren, dat ook wordt doorgetrokken tot in het interieur. De buitenkant en de binnenkant moeten een eenheid worden. „Wij noemen dat de ziel van het gebouw”, aldus Van Huut.

Het ziekenhuis moest geen winkelcentrum worden met een wir war aan straatjes, waar je moeiteloos verdwaalt. Nota bene een winkelstraat als de Kalverstraat stond aan de basis van het ziekenhuisontwerp. „In die lange straat weet je precies waar je cd-winkel is”, legt Max van Huut uit. „Als je de winkel uitgaat, sta je weer in de straat, een bekend oriëntatiepunt. Van daaruit weet je weer exact waar de andere winkel is waar je de volgende boodschap wilt doen.”

Hoewel het dan niet om een simpel cd-tje uitzoeken gaat, werkt het straks ook zo in het nieuwe ziekenhuis. Door de logische routing, versterkt door zichtlijnen en kleu-

ren, kan in principe niemand er verdwalen. Alle vier 'ziekenhuisvinders', de van elkaar los staande gebouwen, worden verbonden met dezelfde centrale straat.

Zoals bij iedere ontwerpdracht voor het Amsterdamse architectenbureau is de omgeving zeer bepalend. Een gebouw staat nooit solitair, luidt de visie. Het naburige 'natuurgebied' (richting Herfte/Berkum) gaat straks naadloos over in de vernieuwde Isala in organische bouwstijl. Andere bedrijfspanden waar de abstractie domineert, zouden die vloeiende overgang kunnen versterken, door simpele maatregelen als bomen en plantenbakken op hun voorterreinen te plaatsen en aan hun gevels te hangen. 'Een bomenlaan naar de entree van het stadion zou het plezier om naar voetbal te gaan kijken vergroten', menen beide architecten. Als een organisch geheel kan het nieuwe 'beterhuis' straks groter of kleiner worden. Uiteraard staat nu al wel een groot deel van de invulling vast, zegt Frank Burger van a/d amstel architecten. „Zoals bijvoorbeeld de plek waar de zware apparatuur voor de radiologie-afdeling moet komen. Die gaat er

in, nog voordat de gevel wordt dichtgemetseld. En ook weten we al waar de meeste loodwanden een plek krijgen.”

Verder is het ziekenhuis flexibel in te delen, zodat afdelingen kunnen groeien en krimpen. Ook bij afstoten van ziekenhuisfuncties is het makkelijk om van een van de vlindegebouwen een hotel of een bedrijfsgebouw te maken. „Dat kan zonder de ziel van het gebouw aan te tasten”, weet Van Huut.

Isala heeft zijn nek uitgestoken met dit plan, menen de architecten. Het ziekenhuisbestuur loopt voorop in zijn visie dat een ziekenhuis een humaan gebouw nodig heeft, dat ook nog eens duurzaam is. Het ziekenhuis is straks in vele opzichten anders dan de 'collega-ziekenhuizen' in het land. Door bouwstijl, maar ook door de opzet, zegt Frank Burger.

„De structuur werkt straks ook echt. De patiëntenstromen zijn logisch. Dat is heel goed georganiseerd.” Van Huut: „Ik ben ervan overtuigd, dat wanneer het ziekenhuis in 2013 klaar is, het dán het mooiste ziekenhuis van Nederland is.”

Organisch bouwen

- Het organisch bouwen heeft vooral door spraakmakende projecten van Alberts & Van Huut bekendheid gekregen in Nederland. Basis van deze architectuurstroming is de architectuur van de antroposofische beweging (Rudolf Steiner, 1861-1925) en Jugendstil. Eigenschappen zijn een plastische vormgeving, het gebruik van natuurlijke materialen, zoals baksteen en hout, aan de natuur ontleende vormen, milieubewust bouwen en integratie met de omgeving. De vijfhoek is een veel gebruikte vorm. In de projecten worden de regenboogkleuren, dus geen zwart, grijs en wit, toegepast. (Bron: architectuur.org)
- Een van de bekendste gebouwen van het architectenbureau Alberts & van Huut is het GasUnie-kantoor dat als een landmark in de Groningen-skyline staat. Het gebouw werd in 2007 in een door het dagblad Trouw georganiseerde verkiezing uitgeroepen tot meest mooie gebouw van Nederland. Alberts & Van Huut 'behaalden' eveneens de derde plaats, met het ING-kantoor in Amsterdam. Voor het GasUnie-gebouw bestaat veel publieke belangstelling. Open dagen zijn steevast volgeboekt.

het gebouw

en zijn er andere manieren van financiering, weet de architect-directeur. Dat geeft architecten meer de ruimte een eigen ontwerp te maken, dat mooi en aanpasbaar is.

„Velen denken dat functionaliteit en het mooie niet samengaan”, zegt 'collega' Max van Huut. „Dit ziekenhuis bewijst dat het wel kan, maar je moet er wel hard aan werken.”

Het Isala-ziekenhuisbestuur heeft zijn nek uitgestoken door voor een scherpe prijs een niet-alledaags ziekenhuis te bouwen, vindt Burger. „Isala gaat met dit ontwerp niet mee met sommige andere nieuwbouwende collega-ziekenhuizen die hun nieuwbouw baseren op de functionele splitsing van gebou-

wen. Een gebouw voor de 'hot-floer' (OK's, Spoedeisende hulp, radiologie, en IC), een gebouw voor de poliklinieken en een gebouw voor de verpleging. Isala kiest met dit ontwerp voor één bouwstructuur van 'vinders' die in grote mate gelegenheid bieden in de toekomst te schuiven met functies en afdelingen, en relaties optimaal te maken.”

„Uitzonderlijk is de hoofdrouting in het gebouw, zoals Van Huut meteen bij aanvang van de opdracht heeft ontworpen”, roemt Burger het ontwerp. Zijn bureau heeft veel varianten ontworpen, maar nooit eerder kwam het zo goed uit de verf als nu in Zwolle gaat gebeuren.

Een impressie van een binnentuin waarop straks de patiënt vanuit zijn bed zicht heeft.

artist impression Alberts & Van Huut / a/d amstel architecten